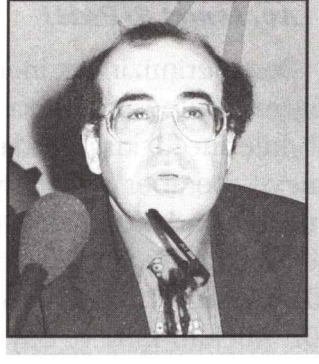

BİLGİ ÇAĞINDA DİYALOG

Prof. Dr. Tankut CENTEL
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

"Değişimin ortaya çıkardığı rekabet gücü etkeni; sanayi toplumunun çatışma kuramlarını geçersiz kılmış olup, tüm ortak amaçlar için sosyal diyalog ve işbirliği düşüncesini öne çıkartmıştır."

Teşekkür ederim sayın hocam. Değerli konuklarımız,

Yirminci yüzyılın son çeyreği, artık yeni bir toplum yapısının, yani bilgi toplumunun dönemidir. Bilgi çağında, sanayi toplumunun yabancılaşmış mavi yakalı işçileri, artık yerlerini yavaş yavaş beyaz yakalılara bırakır. Bunun gibi, sanayi çağında maddi ürünler temel alınırken, bilgi çağında ileri düzeydeki bilişim teknolojisinin yarattığı bilgi üretimi ağırlık kazanır.

Günümüzde, dünyanın belli bir yerinde depolanmış bilgilere erişip, verileri biraraya getirme ve çözümlene olanağı, başkalarının sahip bulunmadığı ve katma değer içeren bilgi üretmeyi olanaklı kılmaktadır. Buna karşılık, yazar **Jean Baudrillard**, "bilginin giderek çoğaldığı, anlamın da azaldıkça azaldığı bir evrende yaşıyoruz" demektedir. Oysa, bilgi çağında iletişimin bireyleri özgürleştirip, bağlarından kurtaracağı söylenir. Hatta, internet yandaşları, daha da ileriye gidip, "sanal cemaatlerin", bilgi çağında yeni dünyanın demokrasi anıtı olacaklarını ileri sürmektedir⁽¹⁾.

Geleceğe dönük bilgi; bireyin kendini kanıtlaması, yeteneğini geliştirmesi ve geliştirmesi yolunda hedeflediği amaçların gerçekleştirilmesi suretiyle ortaya çıkar.

Gerek şiddetin ve gerekse servetin güçlüler ile zenginlerin elinde olduğunu belirten ünlü gelecekbilimci **Toffler**, bilginin en devrimci özelliğinin, onun zayıfların ve yoksulların da sahip olabilecekleri bir şey olmasında görür. Son üç yüzyıl boyunca temel siyasi mücadelenin, servet dağılımı üzerine olduğunu belirten **Toffler**; yaklaşan güç mücadelesinin ise, bilgi dağılımı ve bilgiye ulaşmakla belirleneceğini ileri sürer⁽²⁾. Bu bağlamda, bilgi kullanımı, işletmeler için globalleşme anlamını taşır. Nitekim, bilgi kullanımı, artık ulusal sınırları aşmıştır.

I. Bilgi Toplumunun Sosyal, Politik ve Kültürel Değerleri

Bilgi toplumuna geçişin sağladığı ve sağlayabileceği değerler, sanayi devrimi ile sanayi toplumunun insanlığa getirdiği köklü değişim ve dönüşümler kadar önemlidir. Bu anlamda, dünya; emek-yoğun veya enerji ya da malzeme-yoğun olma yerine, bilgi-yoğun niteliğini kazanır. Çünkü, güç dağılımı, artık devletten çıkıp bireye geçmekte; dikey konumdan, yatay konuma yayılmakta ve hiyerarşinin yerini, şebekeleşme almaktadır. Girişimcilik ile bireysel özgürlüğe de, tele-iletişim devriminin dalgaları üzerinde, benzersiz olanaklar sunulur. Bu yüzden, gerçek anlamda özgürlük, “kablunun ucu”na indirgenir.

1. Sosyal değerler

Bilgi toplumunda, bireysel ve bireye ilişkin değerlerin daha çok gelişmesi sözkonusudur. Gereksinmeler içinde en tepede yeralan insanın kendini kanıtlama, yeteneklerini artırma ve gerçekleştirme arzusu, büyük ölçüde bilgi toplumu içinde karşılanır. Bu konuda, bilginin üretilmesi, bireyin kendini kanıtlamaya aracılık eder.

Öte yandan, bilginin yoğun biçimde üretimi; sanayi toplumundan farklı olarak, bilgi çağında daha çok geleceğe yönelik nitelik taşır. Nitekim, geleceğe dönük bilgi; bireyin kendini kanıtlaması, yeteneğini geliştirilmesi ve geliştirmesi yolunda hedeflediği amaçların gerçekleştirilmesi suretiyle ortaya çıkar. Bu bağlamda, insanoğlunun kendini kanıtlama yarışı, bilgi üretiminin devamlılığını sağlayıcı özelliğe sahiptir.

Bilgi çağının getirdiği sistem yenilikleri:

- Bilginin kamusal kullanımı;
- Katılımcı faaliyetlerin çoğalması;
- Karmaşık sistemlerin yaratılması;

gibi değişik sonuçları ortaya çıkaracak ve giderek:

- Bilgi kullanımında biçimlenme;
- Katılımcı demokrasinin sağlanması;
- Gönüllü toplulukların ortaya çıkması;

türünden sorunların çözümü gündeme gelecektir. Bilgi çağında sosyal gruplar, örgütlü topluluklar olarak, sivil toplum yaşantısında ağırlıklarını daha çok duyururlar. Nitekim, bilgi çağında toplum, sanayi toplumunda olduğundan daha çok, örgütlü ve katılımcıdır. Sözkonusu örgütlülük ve katılımcılık ise, bireyleri ister istemez, sosyal alanda *diyalog* arayışına sürükler.

Sanayi toplumunda bireyin özgür kılınmasına ağırlık verilirken; bilgi çağında baskın olan, globalizmdir.

Bilgi çağının sosyal değerleri, önceki sanayi toplumunkilerden oldukça değişiktir. Gerçekten, sanayi toplumunun “ulusal” ve “sınıf” değerlerinin yerine, artık grup değerleri ile inançları geçmiştir. Bu anlamda, ulus ya da sınıfla bütünleşen sanayi toplumunun bireyi, sosyal grupla bütünleşmeye yönelir. Nitekim, sosyal gruplar arasındaki karşıtlık, sanayi toplumunun sınıf çatışması düzeyine ulaşmaz. Artık çıkar çatışmasından çok çıkar uzlaşması yoluyla, dayanışma temeline dayalı gruplar baskındır. Karşıtlıkların çözümü için de, sanayi toplumuna oranla, bilişim teknolojisi çerçevesinde daha adil ve tarafsız çözüm seçenekleri sözkonusu olabilmektedir. Buna göre, bilgiye verilen önem ve değer ile bilimsel bilginin nesnel niteliği, gerek toplumda uzlaşma arayışları ve gerekse daha çatışmasız bir ortam yaratma açısından, olumlu sonuçlar yaratabilmektedir. Sosyal değerler içinde yaşanan sorunlar ise, daha çok bireysel terör ve ufak gönüllü kuruluşların yarattığı gerilimler nedeniyle yaşanmaktadır⁽³⁾.

Sanayi toplumunun sosyal değerleri içinde işçi hareketleri ve özellikle grevler, böylelikle itici güç olmaktan çıkmakta; bunların yerine, yavaş yavaş sivil hareketler hakim olmaktadır. Bunun gibi, sanayi toplumunda bireyin özgür kılınmasına ağırlık verilirken; bilgi çağında baskın olan, globalizmdir.

2. Politik değerler

Bilgi çağında politikaya, belli amaçlar için biraraya gelmiş sosyal gruplar, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak damgalarını vurmaktadır. Gerçekten, bilgi çağında politik gücün kullanımı, yerelleşerek katılımcılığa yönelme eğilimini gösterir. Bu bağlamda, geleneksel toplumdaki monarşik kralların, sanayi toplumunda yerlerini ulusal meclislere ve kuvvetler ayrılığı prensibine terkettikleri görülür. Bilgi çağında ise, sanayi toplumunun bu politik yapısı, yerel birim ve örgütlerin katılımı yoluyla *katılımcı demokrasiye* dönüşmektedir. Nitekim, parlamenter/temsili demokraside katılım, daha çok *merkezi/ulusal* düzeyde gerçekleşirken; bilgi çağında siyasi katılım, daha çok *yerel* düzeyde ortaya çıkar. Sözkonusu katılım da, kitle örgütlerinin ve kitlesele toplulukların katılımıyla, bilgi çağında yaygınlaşmaktadır⁽⁴⁾.

Yerelleşen katılımcı ve örgütlenme akımları, iletişim teknolojisinin sağladığı olanaklar çerçevesinde, küreselmeye yönelmektedir. Ortak amaçlı yerel örgütler, artık paralel örgütlerle iletişim ve etkileşim bağ-

lantısı içindedir. Sözkonusu küreselleşme; politik platformda Birleşmiş Milletler'in yeni bir yapı ve işleyiş kazanmasına yolaçabileceği gibi, bloklar biçimindeki bölgesel örgütlenmelere işlerlik sağlanması biçiminde de gelişebilecektir⁽⁵⁾.

3. Kültürel değerler

Bilgi çağının geleceğe yönelmesi, kültür ve sanatta "post-modern" dönemden sözedilmesi sonucunu doğurmuştur. Gerçekten, XV inci yüzyılda matbaanın bulunduğu sırada Avrupa'da yayınlanan kitap sayısı, en iyimser bir tahminle, bin dolayındadır. Buna göre, o dönemde 100.000 kitaplık bir kütüphanenin oluşturulması için, 100 yıllık bir süre gereklidir. Dörtbuçuk yüzyıl sonra 50'li yıllarda bu hız birden artmış ve Avrupa, artık yılda 120.000 kitap yayınlamaya başlamıştır. Önceleri kurulması yüzyılı alan bir kütüphanenin kurulması, böylece on ayı gerektirir duruma gelmiştir. 60'lı yılların başı için bu hız, yeni bir sıçramayla yedibuçuk aya ulaşmış; 60'lı yılların ortalarından itibaren ise, tüm dünyadaki kitap yayını günde bin sayısına varmıştır. Diğer yandan, tüm yeryüzü ele alındığında, bilimsel ve teknik öğretinin yıllık tutarının 60 milyon sayfaya ulaştığı görülür⁽⁶⁾.

Bilgi çağında kültürel değerler, bilginin bollaşıp daha az kalıcı olmaya başlamasıyla birlikte, topluma değişik biçimde yansımaya başlar. Nitekim, sözgelimi eski deri ciltlerin yerini, önce bez ciltler ve daha sonra da karton kapaklar alır. Böylelikle, kitap da, taşıdığı bilgiler gibi, geçici bir görünüm kazanır. Eldeki verilere göre, 1953-1956 arasındaki dört yılla on yıl sonraki 1963-1966 arasındaki dört yıl karşılaştırıldığında; ilk dört yıl içinde bir kitabın listede kalma süresi 18.8 hafta iken, on yıl sonra bu süre 15.7 haftaya inmektedir. Buna göre, 10 yıllık süre içinde bir bestseller'in yaşam süresi, yaklaşık altıda bir kısalmıştır⁽⁷⁾. Bu anlamda, kültürel yaşamda, artık best-seller'ler, yavaş yavaş yaşam sürelerinin kısalmaya başlamasıyla birlikte, eski parlıklarını yitirmeye başlamışlardır.

II. Bilgi Toplumunda Diyalogun Ortaya Çıkışı

1. Bilginin gücü

"*Bilgi..güçtür*" biçimindeki ünlü **Bacon**'ın sözlerini gözönünde bulundurmak gerekir. Sözkonusu sözcükler, "*bilgi, değişimdir*" biçiminde bilgi çağında uyarlanmalıdır. Nitekim, bilgi birikimindeki yoğunluk, ar-

tık teknolojinin bu yakıtla beslenip değişimi hızlandırdığı anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda, sanayi-ötesi toplum da, anılan değişime bağlı biçimde ortaya çıkmıştır.

Gerçekten, 80'li yıllara gelindiğinde, dünya üstünde global bir sermaye piyasasının ortaya çıktığı gözlemlenir. Özellikle, Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılması, Soğuk Savaş dönemini sona erdirmiş ve yeni bir dünya düzeninin oluşumunu hızlandırmıştır. Artık, 90'lı yıllar, dünyada küreselleşmeye ayak uydurulmaya çalışılan yeni bir ekonomik dönemin başlangıcını oluşturmaktadır.

2. Diyalogun anlamı

Diyalog, sözcük anlamı itibariyle, "karşılıklı konuşma" veya "anlaşma, uyum sağlama, uyum sağlama ya da bu yolda çalışma"⁽⁸⁾ anlamını taşır. Bilgi çağında diyalogun taşıdığı anlam da, özellikle sosyal tarafların, karşılıklı anlaşmak suretiyle birbirlerine karşı uyum sağlamalarında görülür. Nitekim, günümüzde değişimin üzerlerinde yarattığı etki sonucunda sendikaların, karşı yanla olabildiğince işbirliğine gitme eğiliminde oldukları gözlemlenir.

Bilgi çağında uluslararası pazarlarda yaşanan kıyasıya rekabet ortamı, sendikaları ulusal düzeyde işbirliğine gitme zorunda bırakmaktadır.

Bilgi çağında gerek teknolojik gelişmeler ve gerekse iktisadi bunalımlar sonucu istihdamın daralması, sendikaların işsizlikle mücadeleye ilişkin önlemlere yönelmelerine yolaçmıştır. Yine, bilgi çağında uluslararası pazarlarda yaşanan kıyasıya rekabet ortamı, sendikaları ulusal düzeyde işbirliğine gitme zorunda bırakmaktadır.

Bu bağlamda, sorun, güçlüklerin üstesinden gelinmesinde diyalogun yeterli ve uygun bir araç olup olmadığıdır.

3. Diyalogun içeriği

Diyalog kavramının içeriği, ona tanınacak anlama göre değişir. Bu konuda, diyalog kavramı, "ortak hedeflere ulaşmak üzere politik ve ekonomik olarak önemli bulunan sosyal grupların hareket biçimlerini hükümetin uyumlu kıldığı birlikçi bir koordinasyon" ya da "toplumda çeşitli çıkar gruplarını temsil eden tepe örgütleri ile devlet arasında izlenecek ekonomik ve sosyal politikalar konusunda işbirliği"⁽⁹⁾ biçiminde

tanımlanmaya çalışılmaktadır. Bütün bu diyalog tanımlarında dikkat edilmesi gereken nokta; diyalogun hangi kesime, hangi amaçla, ne gibi bir eğilim izlediği ve ne tür bir şey olduğudur.

***Bilgi çağında diyalogla izlenen temel amaç,
özellikle ülkeye yönelik sorunlara getirilecek çözümlerde
anlaşma sağlamaktır.***

Bilgi çağında diyalogun yöneldiği kesim, siyasi ve ekonomik açıdan belli bir önemi bulunan gruplardır. Buradaki gruplar da, açıkçası, sosyal taraflar olarak bilinen işçi ve işveren kesimlerine ait örgütlü topluluklardır. Bunların dışında, işçi veya işveren olmayıp devlet memuru ya da bağımsız olarak çalışan serbest meslek sahipleri ile esnaf ve sanatkarların örgütlü toplulukları da, belirtilen diyalog içinde yer alırlar. Nitekim, kamu kesimi çalışanlarına mesleki örgütlenme hakkını sağlayan sistemler, memur gruplarının örgütlü topluluklarını bu diyalogun aktörleri arasında saymaktadır.

Bilgi çağında diyalogla izlenen temel amaç, özellikle ülkeye yönelik sorunlara (genel olarak bunları, “ülke sorunları” olarak nitelendirmek mümkündür) getirilecek çözümlerde anlaşma sağlamaktır. Gerçekten, sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde mevcut siyasi güçler, ülkenin genelini ilgilendiren konuların çözümü hakkında farklı çıkar gruplarını tatmin edici ortak noktaları yakalamada son derece güçlük çekmektedir. Bu durum, sözkonusu güçlerin, hem iktidarda ve hem de muhalefette oldukları dönemler için, aynen geçerliliğini korur.

III. Diyalog ve İşbirliğinin Kurulması

1. Diyalog gereği

Değişimin ortaya çıkardığı rekabet gücü etkeni; sanayi toplumunun çatışma kuramlarını geçersiz kılmış olup, tüm ortak amaçlar için sosyal diyalog ve işbirliği düşüncesini öne çıkartmıştır. Artık siyasi iktidar ile işveren ve işçi kuruluşları, birlikte düşünmek ve sorunları birlikte tartışıp, yine birlikte karar vermek zorundadırlar ve hatta, bazılarının deyişiyle, adeta mahkumdurlar. Sözkonusu gerçek ise, toplum kesimleri arasındaki sosyal diyalog, uzlaşma ve işbirliği gereğini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim, sosyal taraflar, çalışma yaşamına ilişkin kararları birlikte almayıp, herkes kendi köşesinde çözüm beklediği sürece, yeni dünya düzeninin yarattığı sorunlara bilgi çağında çözüm bulmanın olanaksız-

lığı ortadadır. Buna göre de, bilgi çağının değişen global ekonomik koşullarında, siyasi iktidarlar ile sosyal tarafların endüstri ilişkilerine ilişkin rolleri değişmiş durumdadır.

2. Diyalog ortamı

Diyalog ortamının yaratılması, temelde “güven” esasına dayanır. Gerçekten, gerek siyasi iktidar ile toplum kesimleri arasında ve gerekse toplum kesimlerinin kendi içlerinde oluşacak diyalog sürecinin gelişmişlik düzeyi, mevcut ortamın güvenilirlik derecesine bağlıdır. Nitekim, siyasi iktidar ile sosyal taraflar arasında veya sosyal tarafların kendi aralarında oluşacak herhangi bir güven bunalımı, diyalog ortamını gölgeler. Bu anlamda, bilgi çağında diyalog, ortaklaşa oluşturulmuş bir toplumsal vizyonu zorunlu kılar.

Diyalogun yöneldiği ekonomik ve sosyal politikalar, geniş anlamda, piyasa ve bunun içinde yer alan kişi ve kuruluşlarla ilgili önemli yaklaşımlar için kullanılır. Buradaki ekonomik yaklaşım; enflasyonun kontrol altına alınması, bütçe açıklarının kapatılması, gelirin adil dağılımı ve işsizliğin önlenmesi gibi konular hakkında alınacak kararları ilgilendirmektedir. Bunun gibi, sosyal politika yaklaşımı da, çalışma politikası ya da çalışma ve sosyal işler politikası olarak algılanmaktadır ⁽¹⁰⁾.

3. Diyalogun oluşması

Diyalog kavramının, ulusal ve uluslararası çalışma normlarının uygulanmasında üçlü danışma ve işçilerin işyerinin (işletmenin) yönetimine katılmaları (endüstriyel demokrasi) konularından genellikle ayırddedilmeyip; bunların, birbirlerinin yerine birlikte kullanıldıkları görülür. Özellikle sosyal diyalog kavramında ise, ulusal ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulması, yani ekonomik ve sosyal güvenlik konularıyla ilgili ortak kararların alınması sözkonusudur. Buna göre de, gerek üçlü danışmanın ve gerekse yönetime katılmanın içerdiği *danışma ve birlikte yönetim*, sosyal diyalogun başvurduğu yöntemlerdendir; bunların diyalog kavramıyla ilgili bağları da, bundan daha öteye gitmez. Nitekim, diyalogun oluşmasında sosyal taraflara ait katılım, salt dinlenilmeden (*danışma*) iştirak yoluyla alınacak kararlara gerçekten katılmaya (*birlikte yönetim*) kadar genişleyebilmektedir⁽¹¹⁾.

4. Diyalog içinde değişim

Teknoloji üzerine kurulmuş ve değişik fiziki kısıtlamalardan kendisini arındırılmış bulunan kapitalist ekonomilerde değişim, tehlikeli bir bi-

çimde hızlanma eğilimine sahiptir. Nitekim, sözgelimi endüstriyel devrimin başlangıcından günümüze kadar A.B.D.'nde kişi başına enerji tüketimi, yıl başına % 3 artmaktadır. Buna karşılık, 60'lı yılların ortalarından itibaren, kişi başına düşen bilgisayar belleği, her yıl % 67'lik bir gelişme göstermektedir. Yakın bir gelecekte üzerinde bir milyar transistör bulunan Chip'ler piyasaya sürülecektir. Bu bağlamda, bilgisayar sektöründeki değişim, oldukça 'kanlı' olmaktadır. Gerçekten, bilgisayar devriminin 40 ve PC devriminin de sadece 16 yaşında oldukları gözönünde bulundurulduğunda; devrimin, devrimcilerini yemekte olduğu, büyük bir açıklıkla ortaya çıkmaktadır. Sözkonusu süreler, ekonomi tarihi içinse, çok kısa sayılmaktadır.

Buradaki hızlı transformasyon gittikçe önemini yitiren birçok sanayi kolunda, hem çalışanlardan ve hem de girişimci ortaklardan çok önemli parçaları koparıp götürmektedir. Nitekim, eğer bir otomobil satıcısı, turizmcisi veya üniversite hocasıysanız, işinizin çok yakın bir gelecekte tehdit edilip edilemeyeceğini düşünerek, haklı olarak endişe duyuyorsunuz. Bu bağlamda, yakın gelecekte sağlık hizmetlerinin, tıp doktorlarının inisiyatifinden çıkarak, profesyonel yöneticilerin ağırlığına geçecek bir sektör olacağını söylemek, hiç de abartılı olmaz. Bunun gibi, bir fabrikada çalışanın da, işi hakkında tereddütleri doğmaktadır. Çünkü, yabancı işçiler kadar, teknolojik gelişimle elenen yüzbinlerce iş, fabrika çalışanını ister istemez strese sokmaktadır.

IV. Türkiye'nin Diyalog Deneyimi

Ülkemizdeki diyalog ve işbirliği çabaları, daha çok, devlet eksenli politikaların somut birer görünümü olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim, siyasi iktidarlar; geçmişte kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinde tıkanıklık ortaya çıktığı sırada, işçilerden özveri isteyerek, diyaloga yanaşmışlardır. 20 Temmuz 1978 günü Hükümet ile Türk-İş arasında geçmişte imzalanan "*Toplumsal Anlaşma*" adlı metin, bu çabaların tipik örneğidir. Bunun gibi, 11 Ekim 1995 günü zamanın başbakanı Çiller tarafından toplantıya çağrılan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ardında da, kamu kesiminde süren toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde anlaşmaya varılmaması üzerine, kamu kesimi işçi sendikalarının 7 Eylül 1995 tarihinden itibaren başlattıkları grevlerle ilgili çabaları etkisiz kılmak ve gerekli kamuoyunu oluşturma düşüncesi yatmıştır.

Diğer yandan, Türkiye'deki diyalog ve işbirliği gelişmelerini, esas olarak, Ekonomik ve Sosyal Konsey toplantıları ile sosyal tarafların birara-

ya gelmeleri, birbirlerinin toplantılarına katılmaları ve ortaklaşa toplantı düzenleme/bildiri yayımlama/proje uygulama gibi faaliyetlerinde görmek mümkündür⁽¹²⁾.

1. Ekonomik ve Sosyal Konsey toplantıları

Ekonomik ve Sosyal Konsey uygulamasının, Türkiye’de temelde, zaman içerisinde çıkarılan Başbakanlık genelgeleriyle gerçekleştirildiği görülür. Bu bağlamda, şimdiye dek yayımlanan dört genelge, birbirinin ardından gelen dört hükümet tarafından çıkarılmıştır. Buna göre, iktidara gelen her hükümet, hemen Konseyi toplama çabasıyla, yeni bir genelgeyi yürürlüğe koymuştur.

Yayımlanan genelgelerin ilki, 17 Mart 1995 günlü ve 1995/5 sayılı Genelge’dir. Konsey, o dönemde başbakan olan *Çiller*’in çağrısı üzerine 11 Ekim 1995 günü ilk toplantısını yaparak, sosyal diyalog yönünde önemli ilk adımı atar.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, daha sonra çıkarılan 6 Mayıs 1996 günlü ve 1996/24 sayılı Başbakanlık genelgesiyle yeniden düzenlenmiş; ancak, işbaşına gelen *Anayol* hükümetinin ömrü, toplantı yapmaya yetmemiştir.

Daha sonra kurulan *Refahyol* hükümeti döneminde Konsey, 18 Mart 1997 günlü ve 1997/11 sayılı Genelge’yle yeniden ele alınmıştır. Çıkarılan yeni genelge, öncekiler gibi, devlet kesiminin temsilcilerinin ağırlığına dayanmış ve geniş katımlı bir yapıyı ne yazık ki içermemiştir.

Nihayet, Ekonomik ve Sosyal Konsey; *Anasol-D* hükümeti döneminde, 23 Temmuz 1997 günlü ve 1997/44 sayılı Genelge’yle, yeniden düzenlenmiştir. Konseyin son bileşim biçimine bakıldığında; hükümet temsilcilerinin sayısının, görece azaldığı hemen söylenebilir. Çıkarılan genelge çerçevesinde Ekonomik ve Sosyal Konsey, 25 Ağustos 1997 tarihinde toplanmıştır. Ancak, hükümetin, eşel mobil sistemi gibi makro ölçekli olmayan bir konuyu Konsey gündemine sokması, toplantının başarı şansını azaltmıştır. Ayrıca, çıkarılan genelgede “çalışma grupları”nın, yani alt komisyonların oluşturulması öngörülmüştür. Bu bağlamda, sosyal güvenlik reformuyla ilgili alt komisyon raporunun Konsey toplantısına getirilmesine çalışılmaktadır.

2. Ortak çalışmalar

1980 sonrasında sosyal taraflar arasında gerçekleştirilen ortak çalışmalar, diyalogun habercisi niteliğindedir. Bu bağlamda, Türk-İş ve TİSK

temsilcileri, 26 Şubat 1994 günü Anıtkabri ziyaret ederek, demokrasi ile laiklik düşmanlarına karşı kaleme alınmış ortak açıklamada bulunmuşlardır. Sonra, 5 Nisan kararlarının ertesinde, TİSK Başkanı Baydur'un daveti üzerine Türk-İş, Hak-İş, DİSK ve TİSK yöneticileri, 1 Temmuz 1994 tarihinde İstanbul'da biraraya gelmiştir. İşçi-işveren zirvesi niteliğindeki bu biraraya gelmeler, daha sonra da İstanbul ve Ankara'da sürdürülmüştür. Nihayet, Türk-İş, TESK, DİSK, TOBB ve TİSK olmak üzere beş kuruluşun oluşturdukları "sivil ittifak"ın 6 Haziran 1997 günlü ortak basın bildirisini ile bunun akabinde üye işyerlerinde sürdürülen faaliyetleri de, aynı diyalog çerçevesi içinde değerlendirmek gerekir.

V. Sonuç

Üçüncü bin yıla çok az bir zamanın kaldığı sırada, diyalog ve işbirliği zorunluluğu, sosyal tarafları biraraya gelmeye sürüklemektedir. Özellikle, 1989 yılında Berlin Duvarı'nın çökmesiyle birlikte gelişen siyasi alandaki küreselleşme, artık değişik ortamlarda uzlaşma ve işbirliğine gitmeye zorlamaktadır. Bu değişimden Türkiye de, nasibini almaktadır. Ekonomik ve Sosyal Konsey'in çalışmaları ise, bir başka doğrunun geçerli olduğunu göstermektedir. Bu da, sosyal diyalog çerçevesinde makro ölçekli olmayan politikalarından artık vazgeçilmesi gereğidir.

DİPNOTLAR :

- (1) Korkut, Post Modern Zamanlar, PC Magazine Türkiye, 43 (Haziran 1997), 144.
- (2) Bak. Toffler (çev. Çorakçı), Yeni Güçler-Yeni Şoklar, İstanbul 1992, 35-36.
- (3) Erkan, Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme, Ankara 1994, 167.
- (4) Bak. Erkan, 168,169.
- (5) Bak. Erkan, 170.
- (6) Toffler (çev. Sargut), Şok (Gelecek Korkusu), İstanbul 1996, 37.
- (7) Bak. Toffler, Şok. 133.
- (8) Türk Dil Kurumu (yay.), Türkçe Sözlük I, Ankara 1983, 314.
- (9) Bak. TİSK/Konrad Adenauer Vakfı (yay.), "AB ve Türkiye'de Sosyal Diyalog, Ekonomik ve Sosyal Konseyler" Semineri, Ankara 1996, 103 ve 156.
- (10) Bak. Trebilcock, Towards social dialogue, Cenevre 1994, 4.
- (11) Bak. "AB ve Türkiye'de Sosyal Diyalog, Ekonomik ve Sosyal Konseyler" Semineri, 105.
- (12) Ayrıntılı bilgi için bak. Centel, Türkiye'de Sosyal Diyalogun Geleceği, Mercek II, 4 (Ekim 1997), 38 vd.

Prof. Dr. Kenan TUNÇOMAĞ

Değerli meslektaşım Prof.Dr.Tankut CENTEL'e bu değerli tebliği nedeniyle teşekkürlerimi sunarım. Kurulunuzun da dikkatini çektiği gibi konuyu ayrıntılı, ciddi ve samimi bir çalışma ile açıkladı.

Şimdi konuşma sırası Sayın Prof. Dr. Rüçhan IŞIK'da, buyurun Hocam.